

GUIA DOCENT

UAB

Universitat Autònoma
de Barcelona

Guia docent

Titulacions de Grau i de Màster

1. Dades de l'assignatura

Nom de l'assignatura	Codicologia I Paleografia
Codi	compartit (Grau Arqueologia/Llic Història)
Crèdits ECTS	6
Curs i període	
Horari	http://uab.cat/lletres/
Lloc on s'imparteix	Facultat de Lletres
Llengües	català

Professor/a de contacte

Nom professor/a	J.Antoni Iglesias-Fonseca
Departament	Ciències de l'Antiguitat i de l'Edat Mitjana
Universitat/Institució	Facultat de Filosofia i Lletres
Despatx	B7/165 (Grup de Recerca <i>Chartae</i>)
Telèfon (*)	935 814 776
e-mail	Toni.Iglesias@uab.cat
Horari d'atenció	dimarts i dijous, de 13:00 -14:00 hs.

2. Equip docent

Nom professor/a	J.Antoni Iglesias-Fonseca
Departament	Ciències de l'Antiguitat i de l'Edat Mitjana
Universitat/Institució	Facultat de Filosofia i Lletres
Despatx	B7/165 (Grup de Recerca <i>Chartae</i>)
Telèfon (*)	935 814 776
e-mail	Toni.Iglesias@uab.cat
Horari de tutories	dimarts i dijous, de 12:00 a 13:00 hs.

(Afegeix tants camps com sigui necessari)

(*) camps optatius

3.- Prerequisits

És convenient un coneixement mínim de llatí (a les classes es llegiran textos en llatí i també en català antic). Malauradament, no es poden fer classes d'història de la llengua ni tampoc de traducció, per la qual cosa es demana tenir uns coneixements mínims.

4.- Contextualització i objectius formatius de l'assignatura

La Paleografia, tot i ser una ciència autònoma, constitueix una eina fonamental per a tots els estudis de Filologia i d'Història, atès que dona les bases per a una correcta interpretació de les fonts escrites de qualsevol època. Per tant, l'objectiu de l'assignatura és el de capacitar als estudiants per a la lectura i interpretació de tot tipus de documents escrits, còdexs, diplomes i inscripcions en alfabet llatí, dins d'un arc cronològic que va des de l'Antiguitat fins als nostres dies. Les classes tindran un caràcter eminentment pràctic. Prèviament, però, es donaran les nocions teòriques bàsiques per a la lectura tècnica i l'edició crítica dels textos, així com per a la comprensió de l'evolució de l'escriptura llatina.

L'assignatura també pretén dotar l'estudiant de les claus imprescindibles per entendre la Història del llibre i que adquireixi els rudiments de la Codicologia. Amb aquest objectiu té com a eix l'estudi dels diversos formats del llibre al llarg de la història, des dels seus inicis fins a l'aparició de la impremta, així com tot allò que fa referència a la seva elaboració, transmissió i conservació. A més a més, s'introduirà a l'alumne en la metodologia de la història del llibre a partir d'una sèrie d'exercicis pràctics (entre els quals, la identificació de fragments de manuscrits, la lectura d'inventaris coetanis, la descripció codicològica d'un text antic, etc).

En acabar l'assignatura l'estudiant ha de ser capaç de:

1. Conèixer els trets bàsics de la història del llibre i de l'escriptura llatina i de la codicologia.
2. Explicar el procés d'elaboració, transmissió i conservació del llibre al llarg de la història.
3. Comentar els trets codicològics d'un manuscrit amb l'ús del vocabulari tècnic adient.

5.- Competències i resultats d'aprenentatge de l'assignatura

Competència	Indicador específic de la competència
Anàlisi i síntesi	<p>Conèixer la història del llibre i de l'escriptura llatina i de la codicologia. Aplicar els coneixements adquirits de caire històric, institucional, literari i cultural a l'anàlisi d'un fragment de manuscrit o d'un inventari librari coetani.</p> <p>Conèixer el procés d'elaboració, transmissió i conservació del llibre al llarg de la història.</p> <p>Fer una descripció codicològica acurada d'un manuscrit medieval o modern.</p> <p>Conèixer els rudiments de la història de la impremta.</p>
Comunicació escrita	Organitzar i redactar textos escrits d'una manera clara, correcta i apropiada.
Comunicació oral	Expressar-se de forma adequada, eficaç i lingüísticament correcta en intervencions i exposicions a classe.
Treball en equip/habilitat en les relacions interpersonals	Disposició i habilitat per a treballar en equip.
Transversalitat	Aplicar coneixements d'altres disciplines properes (diplomàtica, història, paleografia, etc)
Aprenentatge autònom	Saber treballar amb esforç personal. Planificar el temps de realització del treball. Mostrar coneixements dels mecanismes d'accés a la documentació i a la informació.

6.- Continguts de l'assignatura

La recerca històrica i filològica requereix de l'investigador una capacitat de lectura i d'interpretació de textos manuscrits, tant si són de naturalesa literària com paraliterària. Això permet la consulta directa de les fonts d'informació de la Història i de la Filologia per a cadascun dels seus períodes.

Temari (provisional):

(Paleografia)

1. Introducció. Història de la Paleografia
2. L'escriptura llatina. Origen i evolució
3. La fragmentació gràfica altomedieval.
4. Un retorn a la unitat: l'escriptura carolina.
5. L'escriptura gòtica i la humanística
6. Els tipus d'impremta incunable i els primers impresos.

(Codicologia)

1. Codicologia vs. Codicografia.
2. Metodologia d'estudi de la història del llibre
3. L'origen de l'escriptura
4. El llibre a l'Antiguitat clàssica: Grècia i Roma. Del *volumen* al *codex*.

5.El llibre a l'Edat Mitjana: dels *scriptoria* medievals al llibre universitari
5.La aparició de la impremta.

A l'inici del curs es facilitarà la bibliografia específica i general per cadascun dels apartats

7.- Metodologia docent i activitats formatives

L'alumne haurà de realitzar un treball continuat al llarg del curs. Les lliçons magistrals serviran a l'alumne per contextualitzar els títols de lectura obligatòria i poder aplicar els coneixements adquirits a l'elaboració del treball. S'haurà d'elaborar una ressenya crítica d'un dels títols seleccionats en els diversos blocs temàtics i un treball de curs individual que serà tutoritzat pel professor responsable de l'assignatura; els lliuraments de ressenyes i treball s'hauran de fer en la data acordada: el calendari es lliurarà a l'inici de curs).

Hi haurà, doncs, 6 proves escrites (ressenyes crítiques, treball de l'assignatura i prova escrita final de l'assignatura).

8.- Avaluació

Els estudiants hauran de dur a terme diverses proves escrites al llarg del curs. Serà imprescindible també la realització d'un treball de fi de curs, que consistirà en la transcripció de documentació manuscrita inèdita o bé la descripció codicològica d'un manuscrit.

Procediment	Criteris d'avaluació	Pes
Ressenyes (lectures obligatòries) i treball de curs (descripció codicològica)	Valoració del treball escrit (coherència en el desenvolupament, expressió adequada, maneig d'eines bibliogràfiques, originalitat)	50% (25% ressenyes crítiques i 25% treball de curs)
Prova escrita acadèmica	Coneixements Capacitat d'anàlisi Capacitat de síntesi	50%

9- Bibliografia i enllaços web

Bibliografia bàsica (**Paleografia**). A l'inici de curs es facilitarà una de més detallada)

BISCHOFF, B.: *Paléographie de l'Antiquité romaine et du moyen âge occidental*. Paris: 1985.

MALLON, J.: *Paléographie romaine*. Madrid: 1952.

MILLARES CARLO, A.: *Tratado de paleografía española*. 3ª ed. Madrid: 1983.

RIESCO TERRERO, A. (dir.): *Introducción a la paleografía i diplomàtica general*. Madrid: 2002.

Bibliografia bàsica (Codicologia).

BLOC TEMÀTIC I. Història del llibre

BARBIER, F., *Historia del libro*, Madrid: Alianza, 2005 (ed.orig: 2001)

ESCOLAR SOBRINO, H. Dir., *Historia ilustrada del libro español. Los manuscritos*, Madrid: Fundación Germán Sánchez Ruipérez, 1993; *De los incunables al siglo XVIII*, Madrid: FGSR, 1995.

ESCOLAR SOBRINO, H., *Manual de historia del libro*, Madrid: Gredos, 2000

FEBVRE, L.-MARTIN, H.J., *La aparición del libro*, México: FCE, 2005 (ed.orig: 1958)

MILLARES CARLO, A., *Introducción a la historia del libro y de las bibliotecas*, México: FCE, 1993 (ed.orig: 1971)

BLOC TEMÀTIC II. Codicologia

AGATI, M.L., *Il libro manoscritto. Introduzione alla codicologia*, Roma: L'Erma, 2003

DAIN, A., *Les manuscrits*, Paris: 1975.

MANIACI, M., *Archeologia del manoscritto. Metodi, problemi, bibliografia recente*. Roma: Viella, 2002

OSTOS, P. et al., *Vocabulario de codicologia*, Madrid: Arco Libros, 1997.

RUIZ GARCÍA, E., *Introducción a la codicología*, Madrid: FGSR, 2002

BLOC TEMÀTIC III. Transmissió

BÁEZ, F., *Historia universal de la destrucción de libros. De las tablillas sumerias a la guerra de Irak*. Barcelona: Destino, 2004.

BOUZA, F., *Corre manuscrito. Una historia cultural del Siglo de Oro*. Madrid: Marcial Pons, 2001

CAHILL, T., *De cómo los irlandeses salvaron la civilización*. Barcelona: Norma, 2007.

GIL, L., *Censura en el mundo antiguo*. Madrid: Alianza, 2003.

KREBS, Ch., *El libro más peligroso. La 'Germania' de Tácito, del Imperio Romano al Tercer Reich*. Barcelona: Crítica, 2011.

IGLESIAS-FONSECA, J.A., ed. *Communicatio. Un itinerari històric*. Murcia: Nausícaä-UAB, 2013.

REYNOLDS, L.D.-WILSON, N.G., *Copistas y filólogos*. Madrid: Gredos, 1995 (ed.orig: 1968)

BLOC TEMÀTIC IV. Conservació

BÁEZ, F., *Historia universal de la destrucción de libros. De las tablillas sumerias a la guerra de Irak*. Barcelona: Destino, 2004

BROOKS, G., *Els guardians del llibre*, Barcelona: La Magrana, 2008 [hi ha trad.castellana]

KELLY, S., *La biblioteca de los libros perdidos*. Barcelona: Paidós, 2007

MENDOZA DÍAZ-MARTOTO, F., *La pasión por los libros: un acercamiento a la bibliofilia*. Madrid: Espasa-Calpe, 2002

PETROSKI, A., *Mundolibro*. Barcelona: Edhasa, 2002 (ed.orig: 1999)

POLASTRON, L., *Libros en llamas. Historia de la interminable destrucción de bibliotecas*. México: FCE, 2007 (ed.orig: 2004)

RUIZ BAUTISTA, E., *Tiempo de censura. La represión editorial durante el franquismo*. Gijón: Trea, 2008

10- Programació de l'assignatura

CALENDARI D'ACTIVITATS D'AVALUACIÓ CONTINUADA

Ressenyes Críiques

Primer lliurament (improrrogable) sobre el Bloc temàtic I: 6 març de 2014

Segon lliurament (improrrogable) sobre el Bloc temàtic II: 10 abril de 2014

Tercer lliurament (improrrogable) sobre el Bloc temàtic III: 6 maig de 2014

Quart lliurament (improrrogable) sobre el Bloc temàtic IV: 3 juny de 2014

No s'acceptaran lliuraments fora del termini establert.

Les ressenyes tindran un mínim de 5 fulls DINA-4 amb Times o Arial 12 punts.

Es podrà descomptar fins a un 10% per errors d'ortografia i d'expressió.

Treball de Curs: Descripció Codicològica

Dia 25 de febrer de 2014: sessió sobre les pautes a seguir per l'elaboració del treball.

Fins el 11 de març de 2014: tria del manuscrit a descriure.

Dia 5 de juny 2014: lliurament del treball (improrrogable).

No s'acceptarà cap treball lliurat fora de termini ni que no hagi passat per la tutoria obligatòria.

No hi ha límit de fulls.

Es podrà descomptar fins a un 10% per errors d'ortografia i d'expressió.

Prova Escrita

Segons les dades de Gestió Acadèmica, la reavaluació de l'assignatura és el dia de juny de 2014.

NOTA IMPORTANT A TENIR EN COMPTE

Es requereix indispensable, per poder optar a la prova escrita final, haver lliurat dins el termini establert **TOTS** els exercicis escrits programats. La no presentació de 2 exercicis dins els terminis establerts **suposarà la pèrdua** del pes corresponents a les ressenyes dins l'avaluació (és a dir, el 25% nota final).

CALENDARI (2011-2012)

FEBRER	
Dimarts 11 feb 2014	Inici assignatura
Dm 25 feb- dm 11 març 2014	Tria tutoritzada del ms. per a l'elaboració treball de curs
Dm 25 feb 2014	Sessió classe pautes per a l'elaboració del treball de curs
MARÇ	
Dj 6 març 2014	Lliurament prova escrita lectura Bloc Temàtic I
ABRIL	
Dj 10 abril 2014	Lliurament prova escrita lectura Bloc Temàtic II
MAIG	
Dm 6 maig 2014	Lliurament prova escrita lectura Bloc Temàtic III
JUNY	
Dm 3 juny 2014	Lliurament prova escrita lectura Bloc Temàtic IV
Dj 5 juny 2014	Lliurament del Treball
Dia juny 2014	Reavaluació

